

העם

הפחד מהארח

מה גורם לצרות האופק של הנוער העברי? חיתה את דעתו השבוע הפרופסור אדם מגדלוב, ראש החוג לאנגלית באוניברסיטה העברית:

„לדעתי נורמת לכך האנרופוביה, היינו הפחד מהמרחב. המישקל שניתן ללימודים יהודיים (לשון עברית, תנ"ך, תלמוד, ספרות עברית, היסטוריה יהודית) הוא מחוץ לכל פרופורציה. עכשיו רוצים להוסיף לזה את לימוד דברייתם הציונות. גוש זה מוכן רח לבוא על חשבון המיסען ההשכלתי הרחב.

„חוסר האיזון מוליד נסואים תרבותי ופרובינציאליות של ערכים. ההגזמה מביאה לאדישות אצל התלמיד, ואף מעוררת טינה לערכים.”

יחסים מרחביים

שנין של הכרה

האורח עמד בתור הארוך, תחת קרני השמש הלוהטת, קילל את הקואופרטיבים לתחבורה ואת שכיריהם השוכתים. תוך כדי כך קרא על פלישות ההורים הדתיים לכמה בתי-ספר בארץ (הדתיים האלה כבר עולים על העצבים. צריכים לעשות משהו נגד זה!) ועל התסטרותיו הנצחיות של משה דיין (די כבד! שיחליט, ויפסיק לבלבל את ה"מות"!).

ואו, לפתע, לכדה עין האורח ידיעה קטנה, שהשכיחה לרגע את הקואופרטיבים, את הדתיים ואת משה דיין גם יחד. הנהגת ה"כרדים הלוחמים בעיראק, כך נאמר, החליטה לכוונן את עצמה כממשלת כורדיסטאן החופשית.

קשה היה לעמוד על טיבה של הידיעה, מאחר שדרכי התקשורת בין כורדיסטאן ה"עיראקית ובין בירות העולם לקויים ביותר. הכורדים, הלוחמים במעורבה הרים שלהם, מוקפים אויבים מכל העברים, וכל קשר עם החוץ מתקיים בדרכים עקלקלות. אך גם לפני האומות הסופי, היתה הידיעה כרוח רעננה ומשביבת-כוח. היא הוכיחה כי אי-שם במרחב, לא הרחק מגבולות ישראל, פועלת שאיפת-חופש של בני-חוץ, היקר בנכסי האדם.

איך פנאי. היה גם צד עגום לידיעה. היא הבליטה שוב את האפסות הנוראה של משרד-החוץ הישראלי.

אם קמה ממשלה כורדית, המגלמת את התביעה להכרה הבינלאומית במדינת כורדיסטאן עצמאית — היה על ממשלת ישראל לקבוע עובדה היסטורית, להיות המדינה הריבונית הראשונה בעולם המכירה בה.

זה מדינה אחרת בעולם התסס מלצוד צעד זה. מחשש פן יקלקל הדבר את יחסיה עם גוש מדינות ערב. אולם ישראל משוח-רת לפי שעה — למרבה הצער — מכל שקול כזה. אין לה יחסים עם מדינות-ערב, שאפשר לקלקל אותם.

מדוע התמהמה ממשלת ישראל? מדוע לא קפצה בראש? מדוע לא הודיעה על ההכרה? מדוע לא העלתה את בעיית כורדיסטאן על סדר-יומה של עצרת א"ם, ה"עומדת להתכנס?

ממשלת ישראל היתה עסוקה. היא עסקה בחלוקת כסאות במשלת ישראל בא"ם בין יועצים-ראשיים, יועצים-סתם, סגני-יועצים, חצאי-יועצים ויועצי-כבוד.

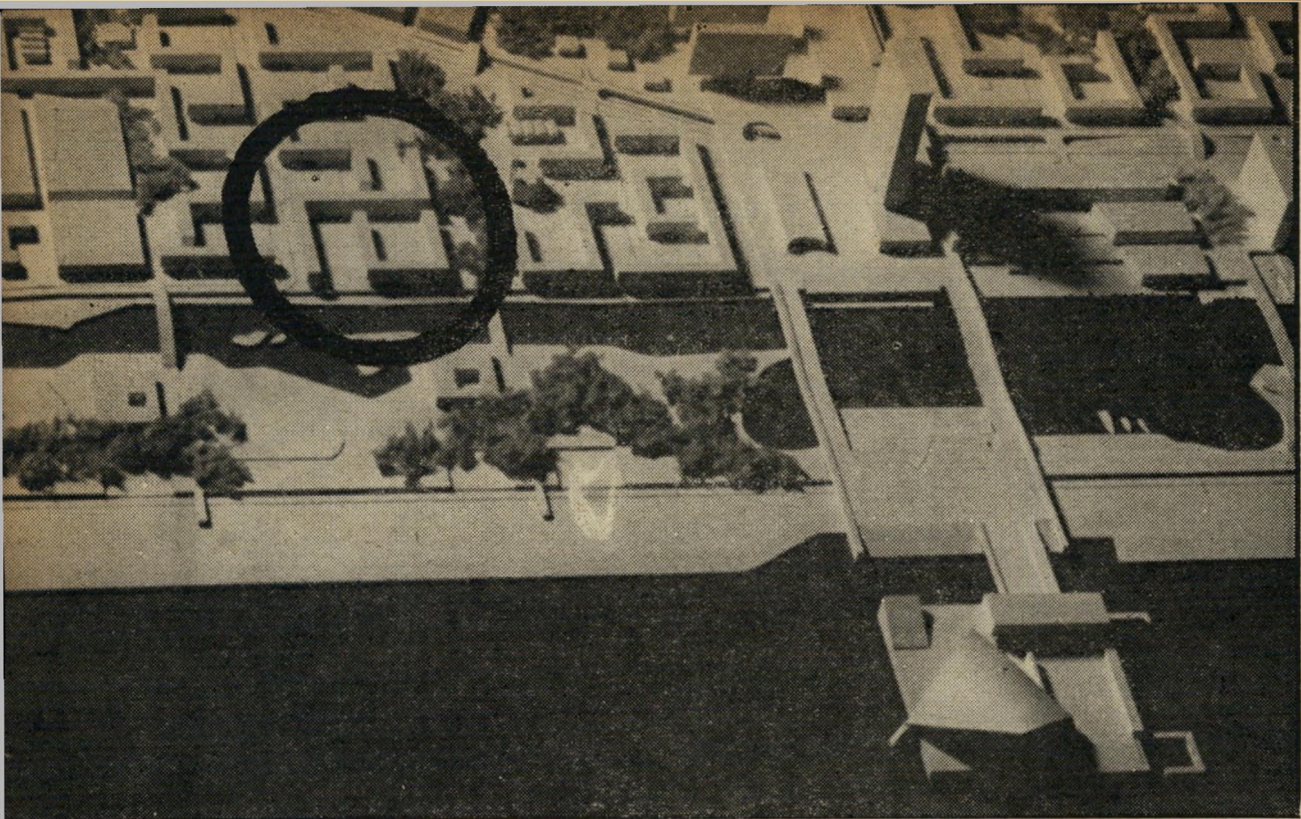
לא היה לה פנאי ליוזם מעשים מהפכניים, השעוים לשנות את כל מעמדה של ישראל במרחב.

מדיניות

אהבה נוסח צרפת

„העמדה הצרפתית החלה לנוע על פסים צרים של יחסים בטחוניים, ובבשה את ה"תנופה של פנומן בינלאומי, כאשר עם בן 50 מיליון תושבים רוחש חיבה עמוקה לעם בן שני מיליון תושבים, חיבה שהחלה ב"עזרה, חיבה המניבה עזרה, ואנו אסירי-תודה על כך... תחילת לבנות קו מדיני ובטחוני באירופה, שבטיסו וקודקודו יאה דומה ל"יחסה של צרפת כלפינו...”

קטע זה היחה לא גולת-ההכותרת של נאום מו המזוהר של שמעון פרס בכנסת, ערב היכנס הממשלה הנוכחית לתפקידה — נאום שהענותים גמרו עליו את ההלל, ושביגיי הגדירו כ„נאום עזיל” (הטולם הזה 1347). שבוע שעבר נוסחבר מועיל של ה"ביס והקודקודו — וגם מה טיב ההערכות

צלב-הקרב בתוכנית מנשיה של האדריכלים הגרמניים

פרט ראשון בטעות

גלוי. אך היה גם צד פחות-גלוי, שלא הש"חקף בנאומי גולדה מאיר. הוא נגע למישחק מחבואים, המתנהל בין חשיגנטון וירושלים. מישחק זה נוגע לעניין-העדין-מאוד, בו מפעילה ארצות-הברית על ישראל לחץ חסר-תקדים. כאשר פרצו התקריות על הגבול הסורי, ראה לוי אשכול בכך הזדמנות מצוינת לרחות את הכרעה. למעשה נאמר לי אמריקאים: „איננו יכולים לבטוח בהבטחתכם לבטחון ישראל, אם לא תוכיחו לנו ה"פעם שעמדתכם היתה ח"ד-משמיעת לצידנו" החשבון היה, כמובן, כי אמריקה לא תעשה זאת, מתוך דאגה ליחסיה עם מדינות-ערב. אילו נקט עדלי סטיבנסון במועצה עמדה פושרת, גמגמנית או „מאוננת", ה"תה ישראל יכולה לטעון: „הנה הוכחתם שאי-אפשר לסמוך עליכם. אנחנו חייבים לדאוג לעצמנו, ולכן איננו יכולים לקבל את דרישתכם בעניין-העדין-מאוד.”

בנאומו היגרש במועצה הוציא סטיבנסון קלף זה מידו ישראל. העמדה האמריקאית היתה ח"ד-משמיעת ותקיפה, והנחילה לישראל ניצחון מדיני. היו כמה אנשים בי"ירושלים שהצטערו על כך — כי עתה תג"ביר אמריקה את לחצה בעניין העדין, ש"הוא חשוב עד אין שעור יותר מכל תקרית בגבול הסורי.

תל-אביב

שיכון צלב-הקרב

דומית מוות השתררה באולמו של בית-המלון בתל-אביב. כמה מהנוכחים במקום החזירו כסיו. אחרים השפילו את עיניהם לקרקע. כאשר כעבור דקות מספר הופיעה השתיקה, התחלפה במבוכה של אנשים ש"נתפסו בקלקלם.

היה זה טקס הכרעה במיכרו הבינלאומי שנבקע עלינו עירית תל-אביב להכנון ה"סיטי המודרני, שתוקם בחורבות מנשיה, בין תל-אביב-ליפו. בתום שבוע דיונים מייגע, בו השתתפו ארבעה מגדולי האדריכלים בי"עולם וצאת שופטים ישראל, החליטו השופ"טים פה-אחד אינו הצעה ארכיטקטונית רא"יה לפרס הראשון מבין 152 התכניות ש"הוגשו עלינו אדריכלים 32 מדינות.

כל תכנית הוגשה בעילום-שם, כשעליה מספר סידורי. במעטפות נפרדות צוין מי הם האדריכלים המסתתרים מאחורי כל מספר. השופטים החליטו פה אחד להעניק את הפרס הראשון לפתח הצעה מספר 6. כע"בור דקות מספר נפתחה המעטפה אשר נשאה מספר זה והתגלה מי הם האדריכלים שתיכננו את התכנית שזכתה בפרס: אלכסנדר בראנקה ופרד אגנאדר. השמות לא אמרו דבר לנוכחים. לעומת זאת השתרר ההלם כאשר הוקראה המדינה בה תיכננו שני האדריכלים את תל-אביב החדשה: גרי מניה המערבית.

חקירת עברם של האדריכלים. ה"עובדה שגרמנים מעוסקים במפעלי בניה ו"העשייה רבים בישראל, אם כי בהסתור ובי"תסתאה, לא הפריעה לגל של תגובות נ"עמות. ראשון המגיבים היה דחקא ראש ע"י

של שמעון פרס בשטח החיבות העמוקות והפנומים הבינלאומיים.

עניין סנטימנטלי. כבר יום לפני ה"הצבעה במועצת-הבטחון על גינוי רצח שני הנחלאים באלמגור, הודיעו עתוני ישראל, מפי סופריהם בא"ם, כי יתכן מאוד שצ"ר פת תימנע מהצבעה.

ניתנו הסברים שונים לעמדה צרפתית מדימה זו. ההסבר המטופש ביותר: שצרפת רוצה להוכיח בדרך זו שאין היא תלויה בארצות-הברית, אשר יזמה את ההצעה ה"פרוי-ישראלית. ההסבר הפחות מטופש: ש"צרפת רוצה לתקן את יחסיה עם העולם ה"ערבי בכלל, ועם סוריה בפרט, גם על חש"בון ישראל.

ברגע האחרון השתנתה העמדה הצרפתית. מאחר שמכל המדינות המיוצגות במועצת-הבטחון הצביעו רק ברית-המועצות ו"מארוקו נגד ההחלטה, היתה הימנעות צ"רתית ניראית כאבסורדית. על כן הצביעה צרפת אף היא לטובת ההחלטה, אך הנציג הצרפתי נימנע באופן הפגנתי מלשאת נאום פרו-ישראלי בעת הדיון.

קשה לתאר הבלד חותך יותר מאשר ה"הבלד בין עמדה זו, לבין העמדה שנקטה ישראל, במשך שנים ארוכות, בעת הדיונים על סיכסוך אלג'יריה בא"ם. לא זה בלבד שישראל היתה מצביעה לטובת צרפת בכל הצבעה, אלא שהיתה גם נושאת נאומים אנטי-אלג'יריים תוקפניים וקיצוניים.

טען על כך בשעתו הנציג האלג'ירי ב"א"ם, עבד אלקאר שאנדולי. „הנאומים האלה גרועים מן ההצבעה. עוד אפשר ל"לוח את ההצבעה הישראלית לטובת צרפת. אך אי-אפשר לסלוח בשום פנים את הנאו"מים של נציגי ישראל, שהפך הובר העיק"רי של התעמולה נגד חרות עמנו!”

החיבה העמוקה של צרפת, שהיא עניין של „סנטימנט עמוק” ובלתי-אינטרסנטי (כפי שהגדירה פר" בהזמנות אחרת) לא מצאה ביטוי בעמדה כזאת. היא לא התעוררה גם למראה גופות שני הנחלאים, שתמונותיהן צורפו לזר"ח ראש-המשקפים. מבחינה ס"ימנטלית, היתה זאת חיבה משונה מאוד.

מדוע התרגש עדלי? לעומת „הפנור" מן הבינלאומי" של צרפת, שלא הפתיע איש חוץ משמעון פרס ואתם שהתפתו להערכור"תו, בלס פנומן אחר, חשוב הרבה יותר: עמדת ארצות-הברית.

נציג חשיגנטון לא נקט סתם עמדה פרו-ישראלית פאסיבית. הוא היה הכוח הדוחף לקבלת ההחלטה התומכת בישראל, הפעיל לחץ, דירבן והמייק.

מה גרם לעמדה זו? קודם כל: רצונה של ארצות-הברית לתמוך בממשלת-אשכול. אמריקה לא אהבה מעולם את בן-גוריון ה"בטחוניסטי, ראתה בו גורם ראשון-בדרגה לאי-שקט במרחב. אשכול השקול מוצא את בעיניה הרבה יותר. כאשר הסכים אשכול להימנע מפעולת-תגמול אחרי תקרית אל"מגור, השתדלה אמריקה בכל כוחה להוכיח לו שהדבר כדאי, וכי ישראל תשיג יותר על-ידי פנייה לא"ם.

מישחק מחבואים. זה היה הצד ה"י

רית תל-אביב מרכזי נמיר, שמייה לנער את חצו מעל התכנית הגרמנית, טען: „אני הצבעתי בעד התוכנית האמריקאית.” למחרת כבר הפכה זכייתם של הגרמנים לשערוריה ציבורית. „לא ניתן!” הכריזו דוברי תנועת החרות, „לא יתכן שגרמנים יתכננו את תל-אביב החדשה.” חברת אחות-חוף, האחראית על ביצוע הבניה בשטח מ"י, שה"החלה לחקור את עברם של האדריכלים בתקופת המשטר הנאצי. דובר עירית תל-אביב הכריז כי לפי תקנות התחרות רשאית החברה לבחור לבצע את התכנית שזכתה בפרס שני או שילוב של שתי התכניות. לעובדה שזוכי הפרס הראשון היו דחקא גרמנים, נוסף עוד פרט פיקאנטי, שנראה שאפילו המתכננים לא נתנו דעתם עליו. בחלק הצפון-מערבי של הסיטי המתוכננת, תיכננו האדריכלים הגרמנים בתי מגורים מתפתלים. במבט מהאוויר יוצרים בנינים אלה את סמל צלב-הקרב (ראה עיגול בתמונה).

דת

סתם חזירות

אלפי חוזרים יצאו בשבועות האחרונים לגלות. בפיקוח פקידים של משרד הפנים ומשרד הבריאות, ובחסות מישמרות שוט"רים, הוגלו החוזרים מדריהם באזור רמלה וסביבת חיפה, להרי נצרת. אלה שלא הס"פיקו לעזוב את מקומם, לפני שנכנס ל"תוקפו חוק איסור גידול החזיר, הושמדו ביריות, נקברו לאחר שפוורו עליהם כמות רצינית של סיד וכלור.

בצמרת משרד-הפנים שררה אהירת חג. הפקידים, ברובם הגדול עסקני המפד"ל, יכ"לו להצביע סוף-סוף על הישג דתי רציני. מדינת היהודים טוהרה.

מגדלי החוזרים הוסיפו באין מפריע לגדל את בהמותיהם ולשחק באין בכל חלקי הארץ. הם גם ניסו למצוא פרצות בחוק, ש"יאפשרו להם להחזיק דירים גם מחוץ ל"אזור המותר, כדי לחסוך בהוצאות הגבלה. כך פנה אחד ממשקי השומר-הצעיר בדרום אל בית-המשפט העליון, בטענה כי החוזרים בכמה מחזיק משמשים לצרכי מחקר בלבד. בכמה קיבוצים אחרים הופקדו תצפיות ב"מרומי המיגדלים — כמו בימי חיפשי-הנשק של האנגלים — ולנוכח כל תנועה חשודה נדחקו החוזרים למיקלטים תת-קרקעיים.

החטריגרים של משרד הבריאות, שערכו מיבצע בילוש מיוחד, היטטו בין גללי ה"רפתות והדירים, הגישו דו"חות על גללי-חוזרים טריים — כהוכחה על המצאתם.

רומא-ירושלים. היחידים שהחליטו לא להיכנע לחוק הדתי היו נזירי דיר רעפאת, בפרוודור ירושלים. הנזירים האיטלקיים טע"נו שלא ייתכן לאלץ אותם לחסל ענף זה במשק המינור, בו בזמן שהחזיר אינו אסור לאכילה אצל הנוצרים. תחילה ניסו פקיד"י משרד-הפנים לגלות רוח של הבנה. אך עד מהרה צץ בליבם החשד, כי מאחורי גלימות הנזירים מסתתרים סוחרי חוזרים וזינות, המניסים למצוא לגאליציה לחזיריהם בחסות (המשך בעמוד 8)